

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

09.08.2021. Nr. 1-8/33
Uz 30.07.2021 1-9.3/860

Tieslietu ministrija
pasts@tm.gov.lv

Par likumprojekta “Grozījumi Apcietinājumā turēšanas kārtības likumā” (VSS-594) saskaņošanu

Tiesībsargs saņēma Tieslietu ministrijas 2021.gada 30.jūlija vēstuli Nr.1-9.3/860 (reģistrēta 02.08.2021. ar Nr.355), kurā lūdzat līdz 2021.gada 9.augustam sniegt atzinumu par precizēto likumprojektu “Grozījumi Apcietinājumā turēšanas kārtības likumā” (turpmāk – likumprojekts).

Tiesībsargs, iepazīstoties ar likumprojektu, tā sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumu (anotāciju) (turpmāk – anotācija) un izziņu par atzinumos sniegtajiem iebildumiem, sniedz šādu atzinumu.

1. Tiesībsargs savā sākotnējā viedoklī par likumprojektu¹ aicināja pārskatīt likumprojekta nosacījumus attiecībā uz obligātu cietuma pārstāvja klātbūtni, apcietinātajam realizējot tiesības uz videosaziņu ar tuviniekiem. Tomēr Tieslietu ministrija tiesībsarga iebildumu neņēma vērā, pamatojot to ar apstākli, ka apcietinājums atšķiras no brīvības atņemšanas soda izpildes. Neapšaubot minēto argumentu, tiesībsargs nesaskata Tieslietu ministrijas argumentētu pamatojumu tam, kāpēc pilnīgi jebkurā gadījumā, bez individuālu apstākļu izvērtēšanas, būtu nodrošināma obligāta cietuma pārstāvja klātbūtne videosaziņas tiesību realizācijā.

Kā jau iepriekš tika uzsvērts, tad Satversmes tiesa savā 2009.gada 23.aprīļa spriedumā lietā Nr.2008-42-01 atzina, ka kārtība, kad ikvienu apcietināto tikšanās laikā ar radniekiem, laulāto un bērniem, novēro un noklausās izmeklēšanas cietuma administrācijas pārstāvis, nesamērīgi ierobežo apcietināto tiesības uz privāto dzīvi. Vēršu uzmanību, ka persona apcietinājumā var atrasties pat vairākus gadus, kas tiesību ierobežojumu padara arvien būtiskāku. Satversmes tiesa vērsa uzmanību, ka Kriminālprocesa likuma 271.pants² ļauj tiesai vai izmeklēšanas tiesnesim individuāli izvērtēt katru gadījumu un noteikt nepieciešamos drošības pasākumus, kas jāpiemēro tikšanās laikā. Tātad tiesa vai izmeklēšanas tiesnesis, izvērtējot vairākus apstākļus,

¹ Sk. tiesībsarga 07.08.2020. vēstuli, Nr.1-8/35, uz Tieslietu ministrijas 22.07.2020. vēstuli, Nr.1-9.3/787.

² Redakcijā, kas bija spēkā uz Satversmes tiesas sprieduma taisīšanas brīdi.

tostarp apcietinājumā pavadīto laiku, kriminālprocesa stadiju un citus apstākļus, varētu lemt arī par to, vai ir nepieciešama personas novērošana tikšanās laikā un, ja ir nepieciešama, vai pietiek ar vizuālu novērošanu, vai arī ir jāparedz iespēja noklausīties apcietinātā un apmeklētāja sarunas. Šāda katra gadījuma individuāla izvērtēšana ir uzskatāma par mazāk ierobežojošu līdzekli.³

Likumprojekta tekstā vairākkārtīgi tiek piesaukts tas, ka apcietinājuma izpilde tiks organizēta, ievērojot Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā apcietinātajam noteiktos tikšanās un saziņas ierobežojumus atbilstoši Kriminālprocesa likuma 271.panta trešajai daļai. Līdz ar to saskaņojot likumprojektu ar Kriminālprocesa likuma 271.pantu un tā sakarā iesniegtos grozījumus Kriminālprocesa likumā (Nr.897/Lp13), nepieciešamību nodrošināt apcietinātā videosaziņu ar tuviniekiem izmeklēšanas cietuma administrācijas pārstāvja klātbūtnē būtu jāizvērtē katrā individuālā gadījumā.

2. Precizētais likumprojekts paredz papildināt Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 5.¹pantu ar otro, trešo un ceturto daļu, paredzot kārtību, kādā personas profesionālo pienākumu pildīšanas nolūkos apmeklē izmeklēšanas cietumu. Proti, persona, kura ierodas izmeklēšanas cietumā profesionālo pienākumu pildīšanai, uzrāda procesa virzītāja atļauju tikt ar apcietināto, izņemot gadījumus, ja persona ir iesaistīta šajā likumā noteiktajā apcietinājuma izpildes kārtības nodrošināšanā vai ja persona atbilst Kriminālprocesa likumā noteiktajiem izņēmumiem. Tāpat izmeklēšanas cietuma amatpersona pārbauda, vai apcietinātajam nav noteikti tikšanās un saziņas ierobežojumi ar personu, ar kuru viņš satiekas vai kura viņu apmeklē profesionālo pienākumu pildīšanas laikā. Vienlaikus izmeklēšanas cietuma priekšnieks var aizliegt satikšanos vai apmeklējumu, ja tas var apdraudēt ieslodzījuma vietas vai sabiedrības drošību, citu personu tiesības vai var veicināt noziedzīga nodarījuma izdarīšanu. Izmeklēšanas cietuma priekšnieka lēmums aizliegt satikšanos vai apmeklējumu šajā daļā minētajos gadījumos nav apstrīdams un pārsūdzams.

Kā norādīts Likumprojekta anotācijā, tad izmeklēšanas cietums varēs aizliegt satikšanos vai apmeklējumu arī tajos gadījumos, ja persona atbilst Kriminālprocesa likumā noteiktajiem izņēmumiem vai uzrāda procesa virzītāja atļauju. Līdz ar to, neskatoties uz atbilstību Kriminālprocesa likuma nosacījumiem, izmeklēšanas cietuma priekšnieks varēs pieņemt lēmumu par liegumu satikties ar apcietināto, kas nebūs apstrīdams un pārsūdzams.

Satversmes tiesa ir secinājusi, ka Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92.pants uzliek valstij pozitīvu pienākumu, saskaņā ar kuru tai ne vien jāizveido un jā saglabā institucionālās infrastruktūras, kas nepieciešamas taisnīgas tiesas realizēšanai, bet arī jāpieņem un jāievieš tiesību normas, kas garantē, ka pati procedūra ir taisnīga un objektīva. Satversmes tiesa ir arī secinājusi, ka Satversmes 92.pants negarantē personai tiesības jebkuru tai svarīgu jautājumu izlemt tiesā. Šī Satversmes norma garantē personai tiesības taisnīgā tiesā aizsargāt tikai “tiesības un likumiskās intereses”. Ja personas tiesības un likumiskās intereses tiek ierobežotas, valstij ir jānodrošina efektīva tiesību uz taisnīgu tiesu aizsardzība. Tieši no šo tiesību pienācīgas nodrošināšanas ir atkarīga arī citu personas pamattiesību aizsardzība.⁴

Ņemot vērā, ka apcietinātie ir iestādei īpaši pakļautas personas, tiesības uz pārsūdzību būtu nodrošināmas gadījumos, kad apcietinātā cilvēktiesību ierobežojums tiek

³ Satversmes tiesas 2009.gada 23.aprīļa sprieduma lietā Nr.2008-42-01 17.3.2.punkts.

⁴ Satversmes tiesas 2017.gada 18.maija sprieduma lietā Nr.2016-12-01 11.punkts.

atzīts par būtisku. Atbilstoši likumprojektā noteiktajam izmeklēšanas cietuma priekšnieks noteiktos gadījumos varēs liegt apcietinātā satikšanos ar aizstāvi, ar kuru ir noslēgta vienošanās konkrētajā kriminālprocesā. Tāpat šāds liegums varētu attiekties uz gadījumiem, kad apcietinātais vēlētos satikties ar aizstāvi, kurš realizē aizstāvību citā kriminālprocesā, kā arī tad, ja apcietinātais vēlētos satikties ar zvērinātu advokātu, lai risinātu, piemēram, kādus civiltiesiska rakstura jautājumus. Situācijas varētu modelēt vēl, tomēr ir skaidrs tas, ka apcietinātā vēlme satikties ar personu, kura pilda savus profesionālos pienākumus, tiešā mērā ietiecas tiesību uz taisnīgu tiesu tvērumā. Savukārt liegums to realizēt būtiski ierobežotu apcietinātā tiesības uz taisnīgu tiesu, jo tā rezultātā apcietinātais nevarētu saņemt pilnvērtīgu juridisko konsultāciju vai kādu citu nozīmīgu informāciju savu likumīgo tiesību un interešu aizsardzībā. It īpaši tas būtu gadījumos, kad šāds liegums attiektos uz apcietinātā aizstāvi, kurš realizē aizstāvību konkrētajā kriminālprocesā. Līdz ar to likumprojektā būtu jāparedz tiesību aizsardzības līdzekļi izmeklēšanas cietuma priekšnieka lēmumam aizliegt satikšanos vai apmeklējumu 5.¹panta ceturtajā daļā minētajos gadījumos.

Ar cieņu
tiesībsarga pilnvarojumā
Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas
vadītāja

Ineta Piļāne